

Mor Gabriel Manastırı: Kültürel Mirasın İzinde Turistler ve Yerel Kültür Etkileşimleri¹

Mor Gabriel Monastery: Tourists and Local Culture Interactions on the Trail of Cultural Heritage

Emine AKMAN^a

^a Doktorant, Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, YÖK 100\2000 Siyasi Coğrafya Öncelikli Alan Bursiyeri, Elazığ, Türkiye.

Özet

Turizm, dünya çapında en büyük endüstrilerden biri olarak kabul edilir ve bu turizme kaynak teşkil eden unsurlardandır. Toplumların geçmişten gelen ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken önemli değerlerden biri olan kültürel miras, bir topluluğun kimliğini şekillendirirken bu kimliğin geleceğe aktarılması için kutsal bir görev üstlenmektedir. Bu nedenle kültürel mirasın korunması ve değerinin bilinmesi, kültürel çeşitliliğin ve insanlığın zenginliğinin bir sembolüdür. Bu doğrultuda tarihi kaynaklarda Turabidin olarak bilinen ve Midyat ilçe sınırları içerisinde yer alan Mor Gabriel Manastırı, sahip olduğu değeri ile önemli bir kültürel miras örneğidir. Mor Gabriel Manastırı, zengin dinî ve tarihî geçmişiyle, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından büyük bir sembol olarak öne çıkmaktadır. Somut olan ve olmayan kültürel miras kaynaklarının turizm amaçlı kullanılmasından ortaya çıkan kültürel miras turizmi, kırsal bölgelerde yaşayan yerel halkın kalkınmasında oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Bu durumun etkin bir şekilde gerçekleşebilmesi için kültürel miras kaynaklarının belirlenerek ve gün yüzüne çıkarılarak sürdürülebilir turizm felsefesi çerçevesinde gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, Mor Gabriel Manastırı'nı ziyaret eden turistlerin profili üzerine detaylı analiz yapmak, manastırı ziyaret eden turistlerin en çok nereden geldiklerini, eğitim durumlarını, manastırı ziyaret sebeplerini belirlemeye çalışmaktır. Bunun için araştırma sahasında anket çalışması yürütülmüştür. Bu çalışma, Mor Gabriel Manastırı ziyaretçileri üzerine yapılmış olup, en yoğun turist ziyaretlerinin gerçekleştiği yaz aylarında çeşitli yaş gruplarından 100 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS programında analizler yapılarak, tablo haline getirilip, gerekli yorumlamalar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Kültürel Miras, Mor Gabriel Manastırı, Mardin

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 04.01.2024
Kabul Tarihi 13.05.2024

Sayı Editörü

Sağbetullah MERİÇ

Abstract

Tourism is considered to be one of the largest industries worldwide and it is one of the elements that constitute the source of tourism. Cultural heritage, which is one of the important values of societies from the past that should be passed on to future generations, shapes the identity of a community and undertakes a sacred duty to transfer this identity to the future. Therefore, the protection and appreciation of cultural heritage is a symbol of cultural diversity and the richness of humanity. In this direction, Mor Gabriel Monastery, known as Turabidin in historical sources and located within the borders of Midyat district, is an important example of cultural heritage with its value. Mor Gabriel Monastery, with its rich religious and historical past, stands out as a great symbol in terms of protecting cultural heritage and transferring it to future generations. Cultural heritage tourism, which emerges from the use of tangible and intangible cultural heritage resources for tourism purposes, has a significant impact on the development of local people living in rural areas. In order to realize this situation effectively, cultural heritage resources should be identified and unearthed and transferred to future generations within the framework of sustainable tourism philosophy. In this direction, the aim of the research is to make a detailed analysis on the profile of tourists visiting the Mor Gabriel Monastery, to try to determine where the tourists visiting the monastery come from, their educational status, and the reasons for visiting the monastery. For this purpose, a survey was conducted in the research area. This study was conducted on the visitors of Mor Gabriel Monastery and interviews were conducted with 100 participants from various age groups during the summer months when the most intense tourist visits took place. The data obtained were analyzed in the SPSS program, tabulated and necessary interpretations were made.

Keywords: Tourism, Cultural Heritage, Mor Gabriel Monastery, Mardin

Sorumlu Yazar

Emine AKMAN
e.akman47@outlook.com

Önerilen Atf:

Akman, E., (2024). Mor Gabriel Manastırı: Kültürel Mirasın İzinde Turistler ve Yerel Kültür Etkileşimleri. *Journal of Academic Tourism Studies*, 5(1): 46-60.

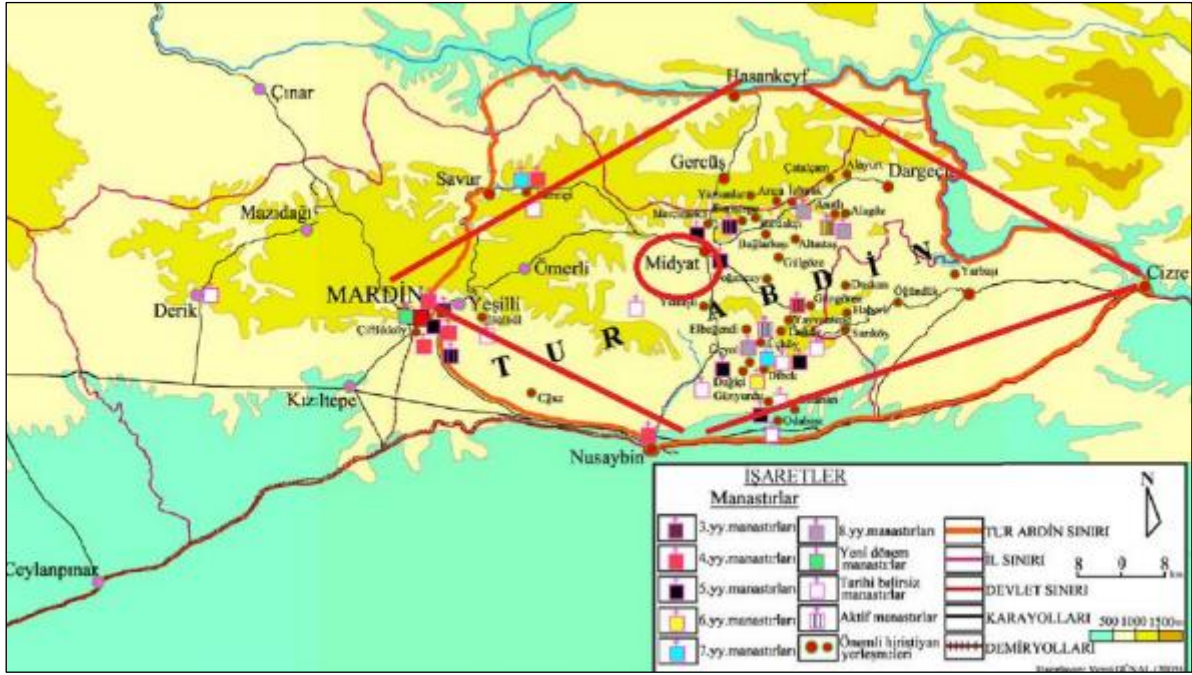
¹ Bu çalışma IWACT 2018 Turizm kongresinde sunulan "Mor Gabriel Manastırı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Profili Üzerine Bir Araştırma" başlıklı bildirisinin genişletilmiş hâlidir.

1. GİRİŞ

Kültürel miras, aynı toplumun bireylerinin paylaştığı geçmişi anlatan, tarihî birikimleri ifade eden ve hem soyut hem de somut biçimlerde var olan bir zenginlik olarak kabul edilmektedir. Bu miras sadece bulunduğu toplum ve gelecek kuşaklar için değil aynı zamanda tüm insanlık için önem taşımaktadır. Kültürel rotaların üzerinde taşıdığı kültürel miras öğeleri arasında; tarihî kentler ve yapılar, antik yerleşimler, kendine has özellikler barındıran doğal çevre, arkeolojik kalıntılar, kırsal alanlar, yerel tarihî simgeleyen kültürel öğeler ile bezeli yerleşimler, coğrafyaya ve geleneksel hayata bağlı inanç, yemek, el sanatları, müzik, yerel ürünler vb. ayrıntılardan biri ya da birden fazlası yer almaktadır. Kültürel miras; mimari yapılar, kale, sur gibi tarihî unsurlarla birlikte gelenek, görenek, dans, dil, tören, müzik gibi unsurları da içine almaktadır (Silverman ve Ruggles, 2007: 3-22). Kültürel miras; yaşam deneyimi, toplumsal faaliyetler ile elde edilen bilgileri gelecek kuşaklara iletmesi, toplumun oluşumunda etkili olmuştur. Kültürel bir unsurun miras olarak kabul görülebilmesi için toplum tarafından sürekliliğinin sağlanması, korunması ve önemsenmesi gerekmektedir. Çünkü kültürel bir unsur ancak sahiplenilerek, benimsenerek, tanıtılarak ve toplumun bir parçası hâline getirilerek miras olma hakkı kazanabilir (Yılmaz ve Üçer, 2004: 43-47).

Yeryüzü üzerindeki en büyük gösteri olarak tanımlanan turizmin hayat kaynağı mirastır. Bu mirasın sonraki kuşaklara aktarılması insanlığın en önemli görevlerinden biridir. Tarihî ve kültürel değerlerin turizm amaçlı kullanılmasıyla ortaya çıkan kültürel mirası daha iyi anlamamız için öncelikli olarak kültür kavramını ele almak gerekir. Kökeni Latince 'tarım' anlamına gelen 'cultura' kelimesinden türemiş olan kültür; sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, tarih, coğrafya, sosyoloji, hukuk, sanat, felsefe, edebiyat gibi birçok alanı etkileyen geniş kapsamlı bir kavramdır (Gülcan, 2010: 101). Geniş kapsamlı bir olgu olduğu için kültürün birbirinden farklı tanımlamaları yapılmaktadır. "Paylaşılabilir", "sınırlayıcı ve "simgeliyeci" özellikleri ile kültür, aynı ya da farklı topluluk üyelerinin davranışlarını etkilemektedir. Dil, iletişim, değerler, inançlar, gelenekler, ritüeller, sanat, edebiyat, tarih, mutfak ve moda gibi kültürün temel bileşenleri, insanların kimliklerini tanımlamakla beraber toplumsal bağları da güçlendirmektedir.

Tur Abdin bölgesi, sahip olduğu doğal güzellikleri, zengin coğrafyası ve stratejik İpek Yolu'nun önemli güzergahı olmasından dolayı önemi büyüktür. Coğrafi olarak Tur Abidin bölgesi genel hatları ile kuzeyde Batman'nun Hasankeyf ve Gercüş ilçelerini, doğuda Cizre ve İdil ilçeleri, batıda Mardin il ve ilçelerini içine alan bölgeye verilen isimdir (Harita 1). Bölgede önemli çalışmalar yürüten Andrew Palmer'a göre Tur Abidin'in asıl ismi "turo da" "abode" olup, abode 'manastır hayatına dair' anlamına gelmektedir (keser, 2002: 10). Gabriel Akyüz ise Tur Abidin isminin "Köle Dağı" anlamına geldiğini ifade etmektedir (Akyüz, 1998:25-26). Manastır, kilise, tarihi yapıları bakımından zengin bir kültürel mirasa sahip bölgede tarihsel süreç içerisinde Sümer-Akad, Hurri-Asur, Pers, Selevkos Abgar, Doğu Roma, Hamdaniler, Artuklu, Moğollar, Akkoyunlular ve Osmanlı Devleti gibi birbirinden farklı topluluklara ev sahipliği yapmıştır (Keser, 2002:13).

Harita 1: Tur Abidin Bölgesi ve Manastırları Gösteren Harita.

Kaynak: Günal, 2006: 45.

Araştırma konusu olan Mor Gabriel Manastırı 1621 yıllık uzun geçmişe sahip olan, faaliyeti devam eden ve tarihi özelliği ön plana çıkan dünyanın en eski manastırlarından biridir. Manastır, uzun tarihî geçmişi boyunca isim değişiklikleri yaşamış ve çeşitli etnik gruplar tarafından dönemsel olarak farklı adlandırılmıştır. Tur Abdin Süryani kiliseleri içerisinde çok özel yere sahip olan manastır, 615'ten 1088'e kadar Tur Abdin metropolitliğine ev sahipliği yapmıştır (Kolman, 2001: 105). 634'te Aziz Gabriel'in manastır metropoliti olması, izlediği başarılı yönetimi ve mucizeleriyle XV. yüzyıldan sonra Mor Gabriel Manastırı olarak anılmaya başlanmıştır (Dolapönü, 1971:12). Mor Gabriel ismi günümüzde hâlâ kullanılmaktadır fakat tarihin belli dönemlerinde, yerel halk tarafından "Deyrul Umur Manastırı" ismi de kullanılmıştır ki bu kullanım günümüzde de devam etmektedir. Bu ismin kökeni ile ilgili farklı yaklaşımlar vardır. Gabriel Akyüz'e göre manastırın halk arasındaki adı olan Deyrul Umur, Süryanice bir kelime olan Dayro Duhomro'dan gelir ve rahiplerin barındığı yer anlamına gelir (Akyüz, 1998: 138). Manastırın kronolojik olayları kısaca şöyledir: "408 yılında Roma İmparatoru II. Theodosius (408- 450) manastıra maddi yardımda bulunmuştur. 409'da manastırın ilk kurucusu olan Mor Şmuel vefat etmiştir. Mezarı Azizler Evi'ndedir. 433 yılında manastırın ikinci kurucusu Mor Şemun vefat etmiştir. V. ve XII. yüzyıllar arası manastır okulu en verimli dönemini yaşamıştır. Manastır bu dönemler arasında sadece Tur Abdin'den değil tüm Mezopotamya'dan gelen öğrencilerin eğitim gördüğü bir merkez hâline gelmiştir. 512 yılında melek ve Mor Şemun tarafından temelleri atılan Dua Evi, Roma İmparatoru Anastasius'un (491-518) maddi yardımları ile tamamlanmıştır. 581 ve 605 yıllarında manastır Perslerin saldırısına uğruyor. Persler ve Roma arasında bölge hâkimiyet açısından el değiştiriyor. 615 yılında Daniel Uzoyo, manastırın ilk metropoliti olarak atanıyor. 634'te Mor Gabriel, manastır metropoliti olarak resmediliyor. Başarılı yönetimi ve yaptığı mucizelerden dolayı manastır XV. yüzyıldan sonra onun adı ile anılıyor. 688 yılında Mor Gabriel vefat ediyor, mezarı Azizler Evi'ndedir." (Bilge, 1991: 35-36). Bugün manastırı ziyaret eden turistlerin bu yapı içerisinde birbirinden farklı eserleri görme imkanları bulunmaktadır. Özellikle asırlar öncesine ait el yazması eserlerin bulunduğu manastır kültürel anlamda da oldukça zengindir.

Kültürel miras teriminin kapsamı zamanla değişim ve dönüşüme uğramıştır. Somut kültürel unsurlar (kiliseler, müzeler, arkeolojik kazı alanları, camiler vs.) ve somut olmayan kültürel unsurlar (SOKÜM) (gelenek, görenek, müzik, maniler, törenler, el sanatları vs.) olarak geçen mirasın değerini bilmek önemlidir (Gunn ve Var, 2002). Son yıllarda uluslararası platformlarda kültürel miras ve koruma anlayışında değişiklikler yaşanmaktadır. Kavram olarak "kültürel miras" günümüzde ilişkilendirilerek yeniden tanımlamalar yapılmakta ve bu mirasın günümüzdeki kullanımları

tartışılmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın daha iyi anlaşılması için kültürel miras kavramının önce kavramsal çerçevesinin tartışılmasının yararlı olacağını düşünmekteyiz.

2. KÜLTÜREL MİRAS KAVRAMI

Miras kavramı, UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) tarafından “Geçmişten bize kalan, bugün yaşadıklarımız ve gelecek nesillere aktardıklarımızdır.” şeklinde tanımlanmaktadır. Miras kavramına bakıldığında, içerisinde kültür kavramının olduğu da görülmektedir. Bu bağlamda kültürel miras kavramı, bir toplumun maddi veya manevi kültürel değerlerinin geçmişten günümüze kadar biriktirmesini ifade etmektedir (Bekar ve Orhan, 2016: 34; Yılmaz, 2020: 158). Somut ve somut olmayan kültürel miras kaynaklarının turizm amaçlı kullanılmasından ortaya çıkan kültürel miras turizmi önemli bir değere sahiptir. Kültürel miras (cultural heritage) kavramı ise devinim hâlinde bir alan olmasından kaynaklı gelişmekte ve genişlemektedir. Kültürel miras kavramı; insanlığın hafızasını oluşturan somut ve soyut değerlerin bütünü olarak ifade edilmektedir (Ünal, 2014: 9). Bu kavram, üzerinde uzlaşıya varılmış ortak bir tanımla bulunmamakla beraber kavramla ilgili birbirinden farklı tanımlamaların yapılması konunun karmaşıklığını göstermesi bakımından önemlidir. Bu bağlamda Smith kültürel mirası, geçmişten günümüze gelen soyut veya somut değerleri hatırlatmak, yaşatmak ve bu değerleri anlamlandırmak için yöntemler üretmeye yarayan kültürel bir süreç olarak tanımlamaktadır (Smith, 2006:44). Bir başka tanımlamaya göre kültürel miras; kültürel yapının içerisinde yer alan somut ve soyut, olağanüstü değerli ve önemli öğelerdir (Borowiecki, 2016: 20). Ayrıca kültürel miras için “köprü” ifadesini kullanan Kiper; kültürel mirası geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir köprü görevi gören, kuşaklararası iletişime imkân sağlayan, bir yer, bir ulus ve bir kültür açısından bireye aitlik duygusu kazandıran ve bireyin kimlik problemini çözen yenilenemez değerlerinin toplamı olarak tanımlamaktadır (Kiper, 2004: 14). Bu tanım kültürel mirasın toplumsal ve kişisel önemine vurgu yaparak, kültürel mirasın yenilenebilir değerlerin bir toplamı olarak bize sunmaktadır.

İnsanların isteklerinin çeşitliliği ve talebin artması; tipik güneş, kum, deniz tatil tipinden uzaklaşmaları; ayrıcalıklı olma, farklılık arzuları ve eşsiz kişisel deneyimlerin günün modası olması, insanları daha farklı tatil tiplerine yönlentmektedir. Turizm endüstrisinde eğilimin ürün bazlıdan tüketim bazlıya yönelmesi de eşsiz bir deneyim ihtiyacı doğurmaktadır. Bu deneyim ihtiyacının karşılanabilmesi için insanların dikkatleri kültürel miras turizmine çevrilmiştir. Kültürel miras kaynaklarının eşsiz ve aynı zamanda bütüncül doğası, bu türden turistik yerlerin turizm endüstrisinde özel bir yer oluşturmasını sağlamaktadır. Kültürel miras alanları, bilgiyi turiste yayma gücüyle, bilgiyi kontrol etme gücünü de elinde bulundurmaktadır (Apostolakis, 2003: 797). Kültürel miras sadece insanların kendilerini tatmin etme, eğilimleri takip etme ve deneyim kazanma ihtiyaçlarını değil aynı zamanda aidiyet duygusunu da ön plana çıkartmaktadır (Henderson, 2002: 255). Aidiyet duygusu kültürel kimliği desteklemektedir. Her kültürün kimliği evrensel bir nitelik taşımaktadır. Kültürel kimlik genellikle grupların, kişilerin ve toplumların tekilliğini gösteren, onların tek bir düşünce altında kabul edilip onları ayıran, sınırları ortadan kaldıran ve dil bilimle, akrabalıkla, estetikle ve politikayla ilgili gerçekler arasındaki ilişkiyi dönüştüren şey olarak tanımlanmaktadır (Edson, 2004: 338).

3. KÜLTÜREL MİRAS ÖRNEĞİ OLARAK MOR GABRİEL MANASTIRI

Belli bir döneme kadar kültürel miras denildiğinde akla gelen şeyler hep somut kültürel miras değerleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yirminci yüzyılın sonlarına doğru bu durum değişim göstermiş ve somut olmayan kültürel değerler de bir miras niteliği kazanarak koruma altına alınmaya başlanmıştır (Lenzerini, 2011: 102). Türkiye kültürel değerler açısından oldukça zengindir. Geçmişten beri ülke topraklarında Hititler, Urartular, Lidyalılar, Selçuklular, Bizanslılar ve Osmanlılar gibi farklı kültürleri olan uygarlık ve devletler yaşamıştır. Bu toplumların bıraktıkları kültürel değerler, ülkenin her bölgesinde görülebilmektedir (Gümüş Çubukçu, 2019: 23). Zengin kültürel miras değerlerinin görülebildiği yerlerden biri de Mardin ilinin Midyat ilçesidir.

Mor Gabriel Manastırı Midyat ilçe sınırları içerisinde yer alıp, metropoliti olarak önemli bir yere sahiptir. Konum olarak; Mardin/Midyat'ın 23 kilometre güneydoğusunda, Kartmin köyünün kuzeydoğusunda tepelik bir alanın doruk noktasında kurulmuştur. Manastır, kadim zamanlara dayanan yapılarının haricinde tarihsel süreçte burada yaşamış azizler, manastır okulunda yetişen önemli metropolit ve yazarlar, özellikle Fırat ile Dicle arasındaki bölgede Hristiyanlık tarihindeki rolü açısından Süryaniler'in Mezopotamya ve Asya'daki en ünlü manastırlarından biri olarak kabul edilmektedir (Dolapönü, 1961: 4). Günümüzde kullanılmakta olan Mor Gabriel isminin yanı sıra tarihin belirli dönemlerinde kullanılmış olan "Deyr-ul Umur Manastırı", Dayro d'umro, Dayro d'Kartmin isimlerini de almıştır. 397 yılında kurulmuş olan Mor Gabriel, Savur'daki İştin köyünden Mor Şmuel ve manastır yakınında bulunan Kartmin köyünden Mor Şemun tarafından inşa edilmiştir. Manastır ilk dönemlerinde ilk kurucusu olan Mor Şamuel sonra da Mor Şemun olarak adlandırılmıştır.

Foto 1: Mor Gabriel Manastırının ihtişamını gösteren bir görsel.

Mor Gabriel Manastırı, Süryani cemaati tarafından günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Manastır en eski Süryani Ortodoks mekânlarının yanı sıra, Süryani metropolit merkezlerinden biridir. Manastırın içinde farklı dönemlerde inşa edilen ibadet mekânlarının yanı sıra, manastır yaşamını sürdürenler ve gelen ziyaretçiler için misafirhaneler de bulunmaktadır. Manastır, Anastasia Kilisesi, Meryem Ana Kilisesi, Theodora Kubbesi, anıt mezarlar ve papaz evi gibi farklı yapıdaki bölümlerden oluşmaktadır (Korkut, 2019: 329). Gelen ziyaretçileri ilk önce manastırın geniş avlusu karşılar. Geçmişten bugüne kadar zarar gören yapıları onarılmış olsa da manastırın hâlâ tüm ihtişamını koruduğu görülmektedir (Foto 1).

Mor Gabriel Manastırı'nın ana kilisesi olan Anastasia Kilisesinin kuruluşu 397 yılına tarihlendirilmektedir (Courtois, 2014: 90; Bell, 2015: 177). Ancak, kilise 512 yılında dönemin Bizans İmparatoru I. Anastasius'un maddi destekleri ile tamamlandığı için Anastasia Kilisesi olarak adlandırılmaktadır (Bilge, 2011: 27). Kaynaklarda, manastırın kurucusunun Mardin'in Savur ilçesinde bulunan Mor Şmuel ve Mor Gabriel Manastırı'nın yakınındaki Yayvantepe (Kartmin) köyünde bulunan Mor Şemun olduğu belirtilmektedir (Bilge, 2011: 27). Manastırın inşasında, 5 ve 6. yüzyıldan kalan eşsiz yapılar, Bizans dönemi mozaikleri, kubbeleri ve kapıları kullanılmıştır. Bu manastır, Midyat kesme taşları ile inşa edilmiş olup büyük bir tarihî öneme sahiptir.

Foto 2: Mor Gabriel Manastırı'nın Farklı Açılardan GörSELLERİ

Kütüphanesi ve eğitime katkısı açısından Süryaniler tarafından büyük bir değere sahip olan manastır, tarihinde birçok mucizeyi barındırmaktadır. Bu nedenle Süryaniler, azizlerin mezarlarının ve kemiklerinin bulunduğu, bu mezarların temelini meleklerin attığına inanmaktadır. Tarihi boyunca birçok ağır yağma ve saldırıya maruz kalan manastır, ayakta kalarak ilk dönemde olduğu gibi günümüzde de Süryanilerin en önemli din ve liturji merkezlerinden biri olarak kabul görmektedir.

Eski dönemlerde din ve dil eğitimi almak üzere gelen, Mezopotamya ve Turabdin'in yanı sıra Kafkasya, Etiyopya ve Mısır'dan da öğrencileri bulunan manastır, günümüzde de aynı şekilde cemaatten insanları kendine çeken bir merkez konumundadır (Bilge, 2001: 61). Saha araştırması yaptığımız dönemde, manastıra özellikle yurtdışından gelen ziyaretçilerin yoğun ilgisi dikkatimizi çekti. Gelen ziyaretçilerle yaptığımız görüşmeler sonucunda, Mor Gabriel Manastırı'nın kültürel mirasa vurgu yaptığı öne çıkan görüşler arasında bulunmaktaydı.

4. METODOLOJİ

"Mor Gabriel Manastırı: Kültürel Mirasın İzinde, Turistler ve Yerel Kültür Etkileşimleri" başlıklı bu çalışmada, manastırların kültürel turizmdeki rolü ve yerel kültürel turizmin coğrafyanın prensipleri ve araştırma yöntemleri çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmanın genel olarak sınırları; Midyat ilçesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle Bölümü'nde yer almaktadır. Midyat, doğuda İdil ilçesi, kuzeydoğuda Dargeçit, kuzeyde Gercüş, batıda Ömerli ilçesi bulunmaktadır. Mor Gabriel Manastırı Midyat ilçesi'nin güneydoğusunda yer almaktadır.

Harita 2: Mor Gabriel Manastırı lokasyon Haritası

Çalışmada izlenen yöntemlerden öncelikli olarak durum tespiti yapılmıştır. Bu amaçla Mor Gabriel Manastırı'nın geçmişten günümüze kadar tarihsel süreci hakkında detaylı literatür taraması yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Turizm ve Kültür Bakanlığı, Mardin Turizm İl Müdürlüğü, Mardin Valiliği ve Mardin İl Kütüphanesi'nden çeşitli kaynaklar elde edilmiştir. Detaylı literatür taramasının ardından bölgede önde gelen STK'lar, ve Midyat Süryani Kültür Derneği ve yerel halk ile manastır ile ilgili bilgiler toplanmıştır. Çalışmanın sonraki aşamasında manastırın ileri gelenlerinden gerekli izinler alındıktan sonra sahada anket çalışmasına başlanmıştır. Önceden hazırlanan anket formu manastırı ziyaret eden turistlere uygulanmıştır. Bu çerçevede toplam 100 kişiye anket uygulanmıştır. Uygulanan anket çalışması üç aşamada ele alınmıştır. Birinci aşamada manastır gelen turistlerin demografik ve sosyal yapıyı belirlemek, ikinci aşama bu yapıya yaş, eğitim, öğrenim durumu gibi değişkenler ile çapraz analizler yapmak amaçlanmıştır. Anket uygulamasının üçüncü aşamasında ise manastırı ziyaret eden turistlerin yerel kültürel turizm ilişkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. Mor Gabriel Manastırı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Sosyo-Kültürel Özellikleri

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Mor Gabriel Manastırı hem Hristiyan inancında hem de bölgenin tarihinde önemli bir role sahiptir. Mor Gabriel Manastırı'nı ziyaret eden turistlerin sosyo-kültürel özelliklerinin belirlenmesi bu alanın tarihî, dinî ve kültürel önemi bakımından önemlidir. Manastırı ziyaret eden turistleri çeken en temel etkenler manastırın tarihi ve kültürel zenginliğidir. Dolayısıyla manastırı ziyaret eden turistlerin sosyo-kültürel özelliklerini incelemek, bu tarihî ve dinî mekânın önemini anlamamıza yardımcı olacaktır. Bunun için Mor Gabriel Manastırı'na gelen turistlere uygulanan ankette ziyaretçilerin yaş, medeni durum ve eğitim düzeyi gibi bilgilere ulaşılmıştır.

Tablo 1: Mor Gabriel Manastırı'na Gelen Turistlerin Sosyo-Kültürel Durumları

Yaş	Frekans	Oran (%)
10-20	8	8,1
21-30	43	43,4
31-40	31	31,3
41-50	8	8,1
51-60	5	5,1
61-+	4	4,0
Toplam	99	100,0
Cinsiyet	Frekans	Oran (%)
Kadın	52	52,5
Erkek	47	47,5
Toplam	99	100,0
Medeni Durum	Frekans	Oran (%)
Evli	37	37,8
Bekâr	56	57,1
Dul	3	3,1
Boşanmış	2	2,0
Toplam	98	100,0
Eğitim Düzeyi	Frekans	Oran (%)
İlkokul mezunu	8	8,2
Ortaokul mezunu	6	6,1
Lise mezunu	21	21,4
Üniversite mezunu	63	64,3
Toplam	98	100,0

Arazi çalışması için öncelikli olarak turistlerin en fazla bölgeye geldikleri yaz dönemini seçmemizin nedeni farklı gruptan turistler ile anket uygulamasını yapabilmektir. Çünkü bu dönemde özellikle yurt dışından manastıra ziyaretler daha fazla gerçekleşmektedir. Çalışmada anket formuna katılan turistlerin tüm sorulara cevap vermemeleri çalışmanın önemli güçlüklerinden birini oluşturmaktadır. Ayrıca manastıra yılda kaç kişinin ziyaret ettiği gibi bilgilerin bulunmaması çalışmanın önemli sınırlılıklarındandır.

Çalışmada öncelikli olarak gelen turistlere sosyo-kültürel özellikleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Buna göre, manastırı ziyaret eden turistlerin genç kesimden ve orta yaş kesiminden oluştuğu ortaya çıkmıştır. 21-30 yaş aralığında bulunan turistler, %43,4'lük bir oranla en büyük turist grubunu oluşturmaktadır. Bu da turizm hareketine en fazla genç nüfusun katıldığı sonucunu bize göstermektedir (Tablo 1). Yaş ilerledikçe insanların turizm hareketine katılmaları zorlaştığından, manastırı gençlerin ve orta yaş kesiminin daha fazla ziyaret ettikleri elde edilen sonuçlar arasındadır.

Turizm, ev sahibi toplum ve turist arasındaki karşılıklı sosyal ve kültürel etkileşimlerden meydana gelmektedir. Dolayısıyla turizm başta yerel olmak üzere küresel toplumsal cinsiyet ilişkileri tarafından etkilenebilmektedir. Bu gerçeklik çerçevesinde araştırma sahasına gelen turistlere cinsiyetleri ile ilgili soru yöneltildi. Buna göre manastırı ziyaret eden turistlerin cinsiyet dağılımlarının birbirine yakın oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Manastıra gelen turistlerin %52,5'i kadın turistlerden, %47,5'i ise erkek turistlerden oluşmaktadır.

Turizm hareketine katılan bireylerin medeni durumları ile turizme katılımları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre manastırı ziyaret eden turistlerin %57,1'inin bekâr, %37,8'inin evli olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonuç, bireylerin medeni hâlinin turizme katılma sürecinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca çalışma sahasında manastırın hedef kitlesinin bekâr turistler olabileceğinin ve onların bu tür turistik destinasyonları tercih ettiklerinin bir göstergesidir.

Mor Gabriel Manastırı'nı ziyaret eden turistlere eğitim seviyeleri hakkında da sorular yöneltildi. Buna göre, turistlerin %64,3'ünün üniversite mezunu oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum eğitim düzeyinin, bireylerin turistik tercihlerini etkileyen önemli bir faktör olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. İnsanların eğitim seviyelerinin yüksek olması ile tatil tercihlerinde kültürel ve tarihî etmenleri göz önünde bulundurmaları arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır.

5.2. Manastır Ziyaretinin Nedenleri: Dinî, Kültürel ve Tarihî Bağlımlar

Turabidin, binlerce yıl öncesinden başlamak üzere günümüze kadar birçok farklı kültüre ev sahipliği yapmıştır. Bu bölgede yaşamış olan farklı pek çok kültürden bugüne varlığını sürdüren kültürel, dinî ve tarihî yapılar bulunmaktadır. Mezopotamya'nın önemli ve kadim şehirlerinden olan Mardin, başta İslamiyet olmak üzere Yezidilik, Süryanilik ve Hristiyanlık gibi farklı dinlere, dillere ve kültürlere beşiklik etmiştir. Turabidin bölgesi, çeşitli dönemlere ait manastırların yer aldığı kültür ve inanç turizmi bakımından son derece önemli bir coğrafyaya sahiptir. Mor Gabriel Manastırı da Turabidin bölgesinde bulunan turizm açısından, dinî ve kültürel açıdan önemli bir destinasyondur. Manastırı her yıl binlerce insan ziyaret etmektedir. Turistlerin çoğunluğu yurt içindedir ancak manastırın yurt dışından ziyaretçileri de bulunmaktadır. Bu çalışmayı yapmaktaki önemli amaçlarımızdan birisi de manastırı ziyaret eden turistlerin ziyaret nedenlerini ortaya çıkarmaktı. Bunun için manastıra gelen ziyaretçilere manastırı ziyaret etme nedenleri soruldu. Yapılan görüşmeler sonunda manastırı ziyaret edenlerin %83,7'sinin manastırı turizm amaçlı ziyaret ettikleri tespit edildi (Tablo 2). Görüşmeler sırasında manastırı ziyaret edenlerin ifadeleri dikkat çekiciydi: *"Mor Gabriel Manastırı keşfedilmeyi bekleyen önemli bir değer. Buranın bu kadar büyüleyici ve güzel olduğunu tahmin etmiyorduk. Arkadaşımızın önerisi ile buraya geldik. Gerçekten turistler ve tarih meraklıları için büyüleyici bir yer."* Manastırı ziyaret edenlerin tanık oldukları görsel şölen karşısındaki memnuniyetleri yüzlerinden rahatlıkla okunabilmekteydi. Saha çalışması esnasında katılımcılar, gelecek yıl tekrar bu bölgeyi ziyaret etmeyi düşündüklerini ve bu deneyimi diğer arkadaşlarına önermeyi planladıklarını dile getirdiler.

Tablo 2: Manastırı Ziyaret Nedenleri

	Frekans	Oran(%)
Dinî Görevini Yerine Getirme	5	5,1
Turizm Amaçlı	82	83,7
Akraba Vesilesi ile Ziyaret	3	3,1
Tarihî Bağlar	8	8,2
Toplam	98	100,0

Süryanilerde kutsal yerlerin gezilmesi anlamına gelen 'Sourutho Kadišto' geleneği zorunlu kılınmıştır. Bu ziyaretler Kudüs'e ve manevi değeri olan kilise ve manastırlara yapılmaktadır. Bu açıdan Mardin ve Midyat'taki kilise ve manastırların sıkça ziyaret edilmesinin sebebi Süryaniler için önem arz etmesinden kaynaklanmaktadır (Durak, 2000: 78). Hatta Mor Gabriel Manastırı'nın 7 kez

ziyaret edilmesinin Kudüs'teki hac ibadetine eşdeğer görüleceğine olan inanç, manastıra II. Kudüs olarak bakılmasını sağlamaktadır. Saha çalışması sırasında, gelen ziyaretçilerin %5,1'nin manastırı dinî görevlerini yerine getirme amaçlı ziyaret ettikleri tespit edilmiştir. Manastır, tarihî bağları ve kültürel zenginliği nedeniyle ziyaretçileri ağırlamaktadır. Ziyaretçilerin %8,2'si "tarihî bağlar" nedeniyle manastıra geldiklerini belirtmişlerdir. Sonuç olarak, bölgenin önemli kültürel miras değerlerinden olan Mor Gabriel Manastırı, ziyaretçilerine benzersiz bir deneyim sunmaktadır.

5.3. Manastırın Erişilebilirliği: Turizm, Kültür ve Tarih İçin Açılan Kapılar

Turizmde ulaşım ve erişilebilirlik, bir turistik destinasyona ulaşmanın ve o yerde gezmenin kolay ve uygun maliyetli olması ile ilgilidir. Özellikle erişilebilirlik, turizm endüstrisi için son derece önemli bir konudur. Çünkü turizmde ulaşım ve erişilebilirliğin uygun olması, bir destinasyonu turistler için cazibe merkezi hâline getirmede önemli bir faktördür. Ulaşım yollarının yeterli olduğu, toplu taşıma, bilgi-rehberlik hizmetlerinin eksiksiz olduğu turistik yerler, yerel ekonomiye olumlu etki yaparak turizm gelirlerinin artmasına neden olmaktadır.

Ziyaretçilere tarihî Midyat ilçesinin sınırları içerisinde bulunan Mor Gabriel Manastırı'na ulaşım ve erişilebilirlik durumu hakkında bilgi almak için sorular soruldu. Buna göre gelen ziyaretçilerin %64,4'ü manastırın erişilebilir olduğu cevabını verdi. Fakat yapılan detaylı görüşmelerde manastırın erişilebilir olduğunu söyleyenlerin büyük çoğunluğunun şahsi araçlarının olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3: Manastırın Erişilebilirlik Durumu

	Frekans	Oran(%)
Evet	58	64,4
Hayır	32	35,6
Toplam	90	100,0

Manastırın ulaşım-erişim durumu için sorulan sorulardan "manastırın erişilebilir durumu için 'hayır' cevabını" verenlerin ulaşımında sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Manastırın erişim durumu ile ilgili olarak bazı katılımcıların bu soruya cevap vermedikleri görülmüştür. Bu soruya cevap vermeyenlerin genellikle yurtdışından gelenlerin olduğu gözlemlenmiştir. Manastıra ulaşmak için özel aracı olmayanlar için İdil'e giden otobüs seferleri uygun bir ulaşım seçeneğidir. Fakat İdil otobüslerini kullanan ziyaretçiler, manastıra ulaşmak için anayoldan 1.5-2 km'lik bir yol daha yürümek zorunda kalmaktadır. Çünkü anayoldan manastıra ulaşmak için 1.5-2 km'lik bir yol bulunmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak manastır yetkilileri ile yaptığımız yarı yapılandırılmış görüşme ile manastır rehberi (K.A) şu ifadeleri kullanmıştır: "Kendi imkânları ile manastıra gelmek kolay değil. Turistler anayoldan buraya kadar yürümek zorunda kalıyor. Kavurucu Mardin sıcaklığında bu kadar yolu yürümek gerçekten zor. Tabii bir de gelenler arasında yaşlı, çocuk ve hasta olanlar var. Bu konuda belediye ile görüşmelerimiz oldu. En azından manastıra günlük ulaşım sağlayan servis talebimiz oldu. Ancak şu an için bize bir şey söylenmedi. Umarım bu durum çözülür." Manastıra yerel halk tarafından büyük bir değer verilmektedir. Fakat yerel yönetimin, manastıra erişimi kolaylaştırmak için atacağı adımlar, hem yerel turizmin gelişmesi hem de bölgesel kalkınmanın sağlanması bakımından büyük bir öneme sahiptir.

Tablo 4: Konaklama Bilgileri

	Frekans	Oran (%)
Manastır misafirhanesinde	3	3,2
Otelde	57	61,3
Akrabaların evinde	9	9,7
Arkadaşlarda	1	1,1
Diğer	23	24,7
Toplam	93	100,0

Turizmin gelişmesi ve bölgesel kalkınma açısından, ulaşım ve erişilebilirlik kadar gelen ziyaretçilerin konaklama imkânlarının da yeterli olması önemli bir husustur. Bunun için araştırma sahasını ziyaret eden turistlere “konaklama durumu” ile ilgili sorular yöneltildi. Yapılan görüşme ve anket uygulaması sonucunda gelen ziyaretçilerin %61,3’ünün otelde konakladıkları ortaya çıktı. Yine ziyaretçilerin %9,7’sinin akrabalarının evinde, %3,2’sinin manastır misafirhanesinde konakladıkları bilgisine ulaşıldı. Ziyaretçilerin %24,7’sinin ise “diğer” cevabını verdikleri görüldü. Yapılan görüşmelerden anlaşıldığı üzere gelen ziyaretçilerin konaklamak için tarihî Midyat taş ev ve otellerini tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bölgenin geleneksel mimarisi ile uyumlu inşa edilen ev ve oteller, gelen turistler için önemli konaklama tercihleri arasındadır. Özellikle yabancı turistler, Midyat’ın taş evlerinde yerel kültürü ve tarihî yapıları yakından deneyimlemektedirler.

Tablo 5: Manastırın Turizm Değerinin Arttırılması İçin Yapılması Gerekenler

	Frekans	Oran(%)
Gerekli Onarım Ve Bakımın Yapılması	4	4,3
Tanıtımının Daha Fazla Yapılması	59	63,4
İnsanlar Bu Konuda Bilinçlendirilmeli	24	25,8
Diğer	6	6,5
Toplam	93	100,0

Mor Gabriel Manastırını ziyaret eden turistlere “Manastırın değerinin arttırılması için yapılması neler yapılması gerekir?” sorusu yöneltildi. Bu soruya ziyaretçilerin %63,4’ü “Tanıtımın daha fazla yapılması” cevabını verdi. Bu yanıtı verenler ile yapılan görüşmelerde kendilerinin buraya gelmeye nasıl karar verdikleri ile ilgili soru sorduk. Ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun daha önce manastır ziyaret eden eş-dost tavsiyesi aldıklarını ve bu sayede ziyarete karar verdiklerini öğrendik.

Manastırın turizm değerinin arttırılması için ne yapılması gerektiği sorusuna “İnsanlar bu konuda bilinçlendirilmeli” yanıtı verenlerin oranı %25,8 “Gerekli onarım ve bakım yapılmalı” yanıtı verenlerin oranı %4,3 olmuştur. Yaptığımız saha gözlemleri sonucunda manastırın çevre düzenlemesinin, temizlik, onarım ve bakım işlerinin yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Manastırın tanıtımıyla ilgili tabela, afiş gibi tanıtım materyallerinde eksiklikler tespit edilmiştir.

5.4. Yerel Kültürel Etkileşim: Tarih, Kimlik ve Geleceğe Bakış

Turizmin sağladığı en önemli faydalardan birinin turistlerin ziyaret ettikleri destinasyonlarda yaşayan yerel halk için yarattığı istihdam olduğuna inanılmaktadır (Munshi, 2008: 4462). Çünkü turizm insanlar için dolaylı ve doğrudan istihdam olanakları sağlayan önemli sektörlerden biridir (Boonabaana, 2014: 27). Araştırma sahası olan Mor Gabriel Manastırını ziyaret eden turistlerin uğrak yerlerinden biri de Midyat ilçesidir. Manastırdan Midyat ilçe merkezine olan uzaklık 23 kilometredir. Dolayısıyla turistlerin önemli kültür duraklarından biri de Midyat’tır.

Midyat’a gelen turistler burada yerel kültürü yakından tanıma fırsatına sahip olmaktadır. Tarihi taş evleri, geleneksel yemekleri, telkâri sanatı ve nakış gibi bölgeye özgü özellikleri yakından görebilmektedir. Geçmiş 1500 yıl önceye dayanan nakış günümüzde de devam etmektedir. El nakışı olarak; yatak örtüsü, tablo gibi ürünler bulunmaktadır. Geleneksel Süryani el sanatlarının başında gelen bakırcılıkta da işin tamamı el gücüne dayanmaktadır ve çevresinde sofrta takımı, kevgir, kepçe, sini, leğen, kaşık, çanak, kazan, tencere gibi eşyalar yapılmaktadır (Koluman, 124). Telkâri, Mardin’de yaygın olarak kullanılan bir tekniktir ve telkâri yapımında çok çeşitli motifler kullanılmaktadır. Bir yörenin kimlik kazanmasında geleneksel mesleklerin çok önemli bir etkisi vardır. Taşın ve gümüşün sanat hâline geldiği kadim bir yer olan Midyat ilçesinin tarihinde birçok toplum yaşamıştır bu bakımdan Midyat zengin kültür yapısına örnek yaşamın temsilcisi olmuştur. Şu anda Midyat’ta; Müslümanlar, Süryaniler ve Yezidiler bir arada yaşam sürmektedir. Bu coğrafyada gayrimüslim toplumlar geleneksel meslekler ile ilgilenmiş, önemli ustalar yetişmiştir.

Bu geleneksel mesleklerin başında gümüş işlemeciliği olan telkâri sanatı gelmektedir (Ertuğrul Kamiloğlu, 2009: 39).

Tablo 6: Yerel Kültürel Etkileşim Şehirdeki Çekicilikler

	Frekans	Oran (%)
Tarihî yapılar	29	30.5
Telkâri	37	38.9
Yöresel kıyafetler	2	5.3
Kuru yemişler	10	7.4
Diğer	17	17.9
Toplam	100	100.0

Şehir merkezinde yaşamını sürdüren Süryaniler, başta telkâri (gümüş işlemeciliği) olmak üzere; kuyumculuk, terzilik, dişçilik, demircilik ve benzeri zanaatlar ile uğraşmaktadır. Telkâri sanatı ince gümüş tellerden çok sayıda, hatta binlerce parçanın bükülerek birleştirilmesi ile ortaya çıkmaktadır. Günümüzde bu ustaların bir kısmı başka yere göç etmiş veya mimari taş işçiliği ile uğraşan ustalar hâline gelmiştir (Özder ve Sular, 2003: 448). Midyat son yıllarda yerli ve yabancı turistler için cazip hâle gelmiş ve turistlerin akın akın uğradığı bir yer olmuştur. Kadim bir yer olan Midyat'ın içinde yer alan "Gümüştüler Çarşısı", tarihî açıdan eski mimari özelliği ile zengin, kültürel ve canlı bir ticaret merkezi konumundadır. Midyat, kendisine özel geleneksel motiflerin ağırlıkta olduğu ve el işçiliğinin yanında döküm işçiliği ile yapılan telkâri ürünlerle kendi geleneğini devam ettirme mücadelesinin sürdürüldüğü önemli kültürel mekânlardan biridir.

Foto 3: Midyat'ın Tarihî, Kültürel ve Geleneksel Değerleri

Kaynak: Mardin Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023

Turizm hareketine katılan bireyler gittikleri yerin yerel kültürleri ile temas etmektedirler. Bu çalışmada Mor Gabriel Manastırı'nı ziyaret eden turistlerin sonraki durak olarak Midyat'ı ziyaret ettikleri görülmüştür. Yerel kültürün en güzel örneklerini taşıyan Midyat, tarihî ve kadim bir ilçe olmasının yanı sıra dinlerin ve dillerin de kenti konumundadır. Midyat'da bu yapıların ortaya çıkmasında çok kültürlü ve çok dilli bir yapıya sahip olmanın etkisi olmuştur. Eğitim, kültürel sebepler, günlük hayata katılma isteği, ticari ilişkiler, sosyal ağlar, sınıra yakınlık, jeopolitik konum, ekonomi ve dini unsurlar bu yapının oluşmasında etkili olan diğer unsurlardır. Midyat tarihi dokusu ve mimarisi ile gelen yerli ve yabancı turistler için bir "cazibe merkezi" konumundadır.

İlçeye gelen yerli ve yabancı turistler tarihî Midyat taş evlerini, yöresel lezzetleri, telkâri sanatını ve tarihî yapıları, geleneksel kıyafetleri bir arada bulabilmektedir (Foto 3). Özellikle ilçenin turizm potansiyelini artırarak bölgesel kalkınmayı desteklemek için turizm gelirleri önemli bir kaynak sağlamaktadır. Midyat'ın geleneksel evleri, kültürel yapıları ve coğrafi zenginliği, hem yerli hem de yabancı turistler tarafından büyük ilgi görmekte ve bu bölgeye özgü yeni bir misyonla birlikte, yerel halk ve yönetim arasında farkındalık oluşturmaktadır.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye zengin kültürü, coğrafyası, iklimi ve birbirinden muazzam tarihî yapıları ile çekiciliği olan bir ülkedir. Bu nedenle yerli ve yabancı turistlerin dikkatini çekmektedir. Türkiye'nin çeşitli manastır ve kiliselerini her yıl yurt içinden ve yurt dışından gelen turistler ziyaret etmektedir. Bu yapılardan biri de Mor Gabriel Manastırı'dır. Mor Gabriel Manastırı, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Süryani yazarların Turabdin (Mardin-Midyat bölgesi) olarak adlandırdıkları bölgede yer almaktadır. Manastır bugün de Süryaniler için önemli bir dinî mekândır.

Midyat; turizm açısından çok kültürlü, çok dilli, çok dinli ve etnik yapısı zengin olan bir ilçedir. Mardin, tarih boyunca farklı uygarlıkları bünyesinde barındıran bir şehir olmasından dolayı zengin kültürel bir mozağe sahiptir. Bu zenginliğin bölgenin kalkınmasında sağlayacağı katkı büyüktür. Bunun için üzerimize düşen görev kültürel değerlerimize sahip çıkıp onları korumaktır. Bölge kültür ve inanç turizminin yanında önemli doğa, termal, alternatif turizm potansiyeline de sahiptir. Bu kültürel yapıların, değerlerin, kültürlerin korunması ve bozulmadan insanlara sunulması da ilerleyen yıllarda gelecek nesillere daha iyi bir hedef imkânı sunacaktır.

Ülkemizde sayısız manastır ve kilise örneği bulunmaktadır. Mor Gabriel Manastırı da bunlardan biridir. Süryaniler için dinî önemi büyük olan bu manastır şu an aktif bir merkez durumundadır. Özellikle yaz aylarında yurt dışında bulunan Süryanilerin gelip bu manastırda ibadetlerini yaptıkları ve burayı ziyaret ettikleri bilinmektedir. Manastır, Süryaniler dışında yurt dışındaki diğer gurbetçilerin de uğrak yerlerinden biridir. Manastırın bulunduğu yer olan Midyat ilçesi etnik yapı bakımından zengindir bu durum turistlerin de ilgisini çekmiştir.

Yapılan anket sonucunda manastırı ziyarete gelen turistlerin de etnik yapılarının çeşitli olduğu gözlenmiştir. Çalışmada ayrıca gelen ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun bölgeye turizm amaçlı geldiği bununla birlikte ibadet amaçlı gelenlerin de mevcut olduğu elde edilen sonuçlar arasındadır. Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler neticesinde manastırı ziyaret eden turistlerin %43'lük oranını genç nüfusun teşkil ettiği ve bu nüfusun çoğunluğunun bekâr olduğu sonucu tespit edilmiştir. Bu durum turizm hareketinde büyük çoğunluğu genç neslin oluşturduğunu göstermektedir. Manastıra gelen turistlerin %64'ünün üniversite mezunu olması dikkat çeken bir diğer neticedir. Yapılan görüşme ve anket çalışmaları sonucunda manastıra ulaşım sıkıntısının olduğu gözlemlenmiştir. Manastırın ilçe merkezinden 22 km uzakta olması ve ana yoldan da 2 km'lik uzaklıkta bulunması gelen ziyaretçiler için ulaşımı problem hâline getirmektedir. Bu konuda belediye ya da manastır yetkililerin manastıra belli saatlerde ziyaretçi taşıyacak servis aracını temin etmelerinin gereklilik olduğu belirlenmiştir. Ulaşım sorununun çözülmesi ziyaretçi sayısını da arttıracaktır.

Geleneksel el emeği değerlerin bölge kalkınmasındaki rolünün daha iyi anlaşılıp bu konuda gerekli adımların atılması gerekir. Özellikle yurt dışında son zamanlarda telkâri sanatına olan

talepler göz önünde bulundurulup bu yönde iyileştirmelerin yapılması gerekir. Bölgenin kalkınması bakımından yerel ve kültürel değerlerin tanıtılması önemlidir. Bölgeye daha fazla turist çekebilmek için gerekli adımların biran önce atılması gerekmektedir.

Sonuç olarak; Mor Gabriel Manastırı kültürel turizm değerlerimiz içerisinde görülmeye değer turistik hedef alanlardan biridir. Bu kültürel değerlere sahip çıkarak, yerel ekonomiye ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak büyük önem taşımaktadır. Ülkemizin her köşesi bir kültür cennetidir. Bizler bu değerlerimizi koruyarak ve dünyaya tanıtarak yüzyıllar boyunca nesilden nesle aktarabiliriz. Yeter ki bu bilinçte olan nesiller yetiştirebileyim.

Kaynakça

- Akyüz, Gabriel. (1998). *Mardin İlinin Merkezinde, Civar Köylerinde ve İlçelerinde Bulunan Kiliselerin ve Manastırların Tarihi*, Mardin: Resim Matbaacılık.
- Apostolakis, A. (2003). The Convergence Process in Heritage Tourism, *Annals of Tourism Research*, 30(4), 795–812.
- Bekar, Ö.A., Orhan, F. (2016) Somut Kültürel Miras Özellikleri Açısından Erzincan'ın Turizm Potansiyeli. (Ed. H. Akın). *Erzincan Üniversitesi Uluslararası Erzincan Sempozyumu İçinden Bildiri*. Erzincan, Türkiye.
- Berchem, M. Strazykowski, J. & Bell, G. (2015). *Amida*, Ankara.
- Bilge Y., (2001). *Geçmişten Günümüze Süryaniler*, İstanbul: Zvi Geyik Yayınları.
- Bilge, Y., (2011). Kuruluşundan 12. Yüzyıla Kadar Mor Gabriel Manastırı ve Manastır Okulu'nun Turabdin Bölgesindeki Etkisi, *Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu Bildiriler*, s. 177-195.
- Bilge, Yakup. (2012.) Tur Abdin: Süryani Kilise ve Kültürünün Beşiği, *Uluslararası Midyat Sempozyumu (7-9 Ekim 2011)*, Mardin.
- Bilge, Yakup. (1991). *Süryanilerin Kökeni ve Türkiyeli Süryaniler*, İstanbul: Zafer Matbaası.
- Borowiecki, Karol J., Forbes, N. ve Fresa, A. (2016). *Cultural Heritage in a Changing World*, Springer International Publishing.
- Courtois S. (2014). *Süryaniler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dolapönü, M.H, (1971). *Deyr-El- Umur Tarihi*, Çev. Cebrail Aydın, İstanbul: Baha Matbaası.
- Durak, N., (2000). *Süryani Ortodoks Kilisesi'nde İbadet*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Edson G. (2004) Heritage: Pride or Passion, Product or Service? *International Journal of Heritage Studies*, 10(4), 333-348.
- Ertuğrul Kamiloğlu, İ. (2009). *Mardin İli Gümüş İşlemciliği ve Yörede Yapılan Ürünlerin Bazı Özellikleri* (Yayımlanmamış doktora tezi) Ankara Üniversitesi.
- Günel, V. (2006). *Mardin İlinde Kültürel Çekicilikler ve Turizm Amaçlı Kullanım Olanakları*, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya ABD, Doktora Tezi Ankara.
- Gunn, A.C. ve Var, T. (2002). *Tourism Planning, Basics, Concepts, Cases* (4th ed.). New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- Gümüş Çubukçu, D. (2019). *Kastamonu'nun Kültürel Mirasının Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanılmasına Yönelik Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Henderson J. C. (2002). Built Heritage and Colonial Cities, *Annals of Tourism Research*, 29(1), 254–257. <https://mardin.ktb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 08.11.2023.
- Keser, E. (2002). *Tur Abidin Süryani Ortodoks Dini Mimarisi*, İstanbul.
- Kiper, P. (2004). Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekânları ve Yitirilen Kent Kimlikleri, *Planlama*, 4, 14-34.
- Koluman, A. (2001). *Ortadoğu'da Süryanilik*, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.

- Korkut, T. (2019). Midyat Turabdn Zone Christian Religious Architecture (Archaeological Survey in 2017). *Atlas Journal*, 5(19), 323-349.
- Lenzerini, F. (2011). Intangible Cultural Heritage: The Living Culture of Peoples. *The European Journal of International Law*, 22, 101-120.
- Mardin Kùltür ve Turizm Mùdùrlùğü, (2023). <https://mardin.ktb.gov.tr/>
- Özder L., ve Güler S., (2003). Mardin İli Midyat İlçesi Telkâri Gümüş İşlemeciliğı, Geçmişten Günümüze, *Midyat Sempozyumu*, Mardin.
- Silverman, H. ve Ruggles, D. F. (2007). *Cultural Heritage and Human Rights*, H. Silverman & D.F. Ruggles (Eds.), Cultural Heritage and Human Rights in (pp.3-22). USA: Springer.
- Smith, L., (2006). *Uses of Heritage*, New York: Routledge.
- Yılmaz, G. ve Üçer, Z.A.G. (2004). Türkiye’de Kentsel Koruma Sürecinde Kurumsal Yapı ve Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir Değerlendirme, *Ege Mimarlık*, 3 (51), 43-47.
- Yılmaz, L. (2020). Mersin’de Somut Kültürel Miras Bilinci ve Koruma Üzerine Bir Değerlendirme, *Amisos*, 5(8), 156-177.